

Pötkö kissa joka kulkee itsekseen¹

Gilbert Seldes

tohtori Fesluksen kirjasto:
KLASSIKKOESSEITÄ SARJAKUVISTA, OSA 2

Krazy Kat, George Herrimanin päivittäinen sanomalehtisarjakuva, on minun silmissäni hauskin ja upein ja ilahduttavin taideteos, mitä Yhdysvalloissa on luotu viime aikoina. Niiden kanssa, joiden mielestä sarjakuva ei voi olla taideteos, en neuvottele ensinkään. Krazy Katin kvaliteetteja ovat ironia ja fantasia. Juuri ne samat, jotka osoittautuvat olevan leimallisia Enkelten kapinalle. Aivan asiaan kuulumatonta olisi asettaa Anatole Francen teosta etusijalle siksi, että se kuuluu suureen perinteeseen, merkittävänä pidettyihin taideteenlajeihin. Sattuuko olemaan niin, että Amerikassa ironiaa ja fantasiaa viljelee korkean taiteen alueella yksi tai kaksi tekijää, ja heidän tuotantonsa on korkean luokan roskaa. Kun taas Herriman tekee työtään väheksytyllä välineellä, vailla mahtailun hiventäkään, ja hänen luomuksensa on joka ikinen päivä ehdottoman hieno. Sen taustalla on välitöntä herkkyyttä, vähän sen tapaista kuin tullimies Rousseauilla. Se teos ei ole vailla intelligenssiä, sillä se on loppuun saakka ajateltu ja rakennettu. Maailman taiteen toisenlaisessa järjestelmässä Herrimanin teos on loisteliasta ensiluokkaa - ja suuri ilo! Kymmenen vuotta, arkisin, ja alituisen pyhäisinkin, on Krazy Kat ilmestynyt Amerikassa. Ja sinä aikana olemme kelpuuttaneet ja ylistäneet satoja huijauksia Euroopasta ja Aasiasta. Hölmöt ja surkeat näytelmät, kurja maalaustaide, onnettomat oopperat, väärät uskonnot, kaikki mahdollinen roju ja rihkama, on ollut meillä huudossa, ja aito, vilpittömän kotoperäinen tuotos on jäänyt huomiotta, kunnes armon vuonna 1922 muuan baletti toi sille ylistystä, myöhäistä ja kitsasta.

Herriman on oma merkittävä fantasian mestarimme. Hänen varhainen uransa luo himmeää valoa hänen nykyiseen mestariteokseensa, ylittämättömään luomukseen. Hän ei pystynyt löytämään valitsemistaan realistisista puutteista soveliaista välineitä mielikuvitukselleen, tai merkittävälle piirtämistavalleen, joka on hänen luontaista ilmaisuaan. Yläkerran perhe (The Family Upstairs) oli realistilukijan silmissä vallan uskomaton. Siitä ei lukija voinut tunnistaa naapureitaan näiden älyttömämpinä herkinä. Sama juttu huono-onnisen Dingbatin perheen suhteen. Toinen sarjakuva, Don Kiyoti ja San-

cho Pansy, pääsi lähelle oikeaa sävyä. Herriman on aina ollut harrastunut La Manchin hullusta ritarista, joka esiintyy muotoaan muuttaneena Krazy Katissakin. Ja vaikka hänen innoituksensa lähteet eivät koskaan ole kirjallisia, hengenheimolaisia on - jollei Cervantes, niin sitten Dickens. Dickensin laji toimi Paroni Beanissa - tyyppi maailmanmiehenä puoliksi Micawber, puoliksi Charlie Chaplin. Olen Chaplinista kirjoittaessani huomauttanut, kuinka Herriman on tunteen voimakasta ja ymmärtäväistä arvonantoa Chaplinin pojan muuttamaa ensi tuokiota kohtaan. On pelkästään kohtuullista mainita, että saman hän on itsekin tehnyt omassa välineessään. Paroni Bean kulki aina ryysyissä, rahattomana, nälissään, mutta hän piti palvelijansa Grimesin, ja Grimes teki hänen likaiset työnsä. Grimes oli paronin varoventtiili. Ja Grimes, uskollinen palvelija, ihailun ja kunnioituksen sitein paroniin kiinnittynyt, oli apuna hänen ainoassa suuressa lemmentutustaan. He asuivat - niinkuin Herrimanin kaikki henkilöt - lumotulla mesalla Coconinon liepeillä, lähellä Yorba Lindan kaupunkia. Paroni oli kekseliäs: kun hänellä ei ollut rahaa postimerkkiin, hän antoi rakkauskirjeen kirjeyhkyen vietäväksi. Hänen kehoituksensa siinä tilanteessa - "Lennä, palomani!" - on kuolematon.

Muutamat näistä henkilöistä esiintyvät jälleen Herrimanin uusimmassa työssä, nimellä Stumble Inn. Sitä en ole nähnyt tarpeeksi ollakseni vakuuttunut. Se on sekoitus mielikuvitusta ja realismia. Itse Stumble on Dickensin henkilö jälleen - runteellinen, rakastettava majatalonpitiäjä, joka luopuu mieluummin ainoasta asiakkaastaan kuin tappaa lemmikkikalkkunansa kiitospäivän ateriaksi. Olen kuullut, että majatalon kellarista on äskettäin löytenyt koiranpentue. Joten otaksuisin, että fantasia on vienyt voiton. Sillä Herrimanilla on taipumus sanoa sanottavansa sellaisten olentojen välityksellä, jotka eivät ole ihmisiä eivätkä eläimiä, vaan jokainen on sui generis, aivan omanlaisensa.

Ja näin sai alkunsa Kissa - Krazy Kat. Ajaus kissan ja hiiren välisestä ystävytydestä huvitti Herrimania, ja erään kerran hän

sijoitti ne alaviitteeksi Yläkerran perheeseen. Silloin ne pelasivat marmorikuulalla, samalla kun perhe riiteli. Ja viimeisessä kuvassa kuula putosi reikään ja läpi kuvan alaviivan. Toimituksen apupoika nimeltä Willie oivalsi ensimmäisenä Krazy Katin merkittävät ansiot. Ja niin kuin hän oli apupojista suurin, oli Arthur Brisbane toimittajista suurin: hän ylisti seuraavana. Hän vaati Herrimania pitämään ne kaksi hahmoa toiminnassa. Ja muutaman päivän perästä ne aloittivat puoli-itsenäisen elämän tuuman korkuisena sarjana vanhemman sarjan alla. Vähin erin ne irtautuivat, ja vaihtoivat joskus paikkaa pääsarjan kanssa. Ja kun Yläkerran perhe loppui, ne muuttuivat luontevasti täysimittaiseksi sarjaksi. Aikanaan ilmaantuivat sunnuntaisarjat, kolmen neljännessivun kokoisina. Ne myötä tulivat Krazy Katin ja Ignatzin koko suvut², ja kukoistava Coconino, lumottu tienoo - sen kasvikuunta ja sen eläimet - jonka Herriman loi suuresti rakastamansa Arizonan autioaman muistikuvista.

Eräässä metafyyssisimmistä kuvistaan Herriman näyttää Krazy Katin sanomassa Ignatzille: "En ole Kissa ... enkä ole Pöhhö" (sijoitan tuohon pisteitä ilmaisemaan taustan absurdia muuttumista vuorosanojen aikana; vaikka tapahtuminen on jatkuvaa ja henkilöt liikkumattomina, Herrimanin kuvaustapaan kuuluu pitää tausta jatkuvassa muutoksen tilassa; koskaan ei voi tietää milloin pensaasta tulee järttiläispunapuu tai kojusta kirkko) ... "mikä on takana, se minä olen ... se on se itä räällä minun takanani. 'Ignatz' ja se minä olen." Akrobaattisessa asennossa Krazy osoittaa takanaan olevaa tyhjää tilaa. Sieltä meidän täytyy etsiä sitä "Itua". Kaukaa sitä ei tarvitse hakea. Ensinnäkin on perusuoni, ja sitten on teema - ja kun muistaa että noin vuodesta 1913 on ilmestynyt kolmisen tuhatta arkipäivän sarjaa, saattaa arvata että muunnelmia on loputtomiin. Perusuoni: Krazy (androgyni, mutta tekijän kertoman mukaan aulis olemaan kumpi tahansa) on rakastunut Ignatz Hiireen. Ignatz, joka on naimisissa, mutta liikkuvalla kannalla, halveksii kissaa, ja suuria iloja sen elämässä on "niitata tiili sen kissan nuppiin". Ja sen tiilen se hankkii Kolin Kellyn tiilitehtaasta. Höperö kissa (käyttääkseni Stark Youngin

ää tiiltä rakkauden symbolina - siinä sen logiikka ja sen kosminen muisti, jotka odottavat yhä tulkintaa. Niinpä Krazy ei voi ymmärtää miksi konst. B. Pupp yrittää suojella sitä ja sotkea Ignatz Hiiren toimia. Leppymätön sotatila vallitsee Ignatzin ja konst. Puppin välillä - jälkimmäinen on itse romanttisen rakastunut Krazyyn, ja monesti on nähty kohtaus jossa Krazy ja Ignatz yhdessä juonivat huijatakseen konstaapelia, molemmat kun haluavat samaa asiaa, tosin räysin vastakkaisista syistä. Tämä on pääjuoni; on ilmeistä että tiilellä on vain vähän tekemistä toisten sarjojen rajujen päätösten kanssa, sillä se on ylen määrin ladattu emootioilla. Usein sitä ei tule lopuksi vaan aluksi; toisinaan se ei ilmaannu ensinkään. Se on symboli.

Teema on juonta merkittävämpi. John Alden Carpenter on huomauttanut balettinsa hienossa pikku esipuheessa, että Krazy Kat on yhdistelmä Parsifalia ja Don Quijotea, räysyhallua ja ihanteellista ritaria. Ignatz on Sancho Panza, ja lisäksi, Lucifer. Krazyyn runnepitoiset polveilut ja filosofiset vacltelut ovat siitä äärimmäisen vastenmielisiä. Se tekee hyvin tähdytyllä tiilellä lopun kumppaninsa ylenpalttisesti romantisoinnista. Otan esimerkin. Side silmillään ja oikeuden vaakakupit kädessään Krazy selittää: "Asiat ovat ihan poissa toilitaan. 'Ignatz' "Millä lailla muka, tolo?" Uedustele hiiri, ja kohtaus siirtyy samalla lammen rannalle keskelle autiomaata. "Valtameren" lailla, esimerkiksi. "Enä sitten?" kysyy Ignatz. Ne sukeltelevat meren keskellä, vain niiden takajalar, hännät ja sanat ovat näkyvillä: "Valtameri on jakuuntunut aivan epätasan." Ne nähdään kumpikin mahallaan vuoren huipulla, pilvien yläpuolella, ja Krazy sanoo ohimennen kuilun poikki Ignatzille: "Vaikapa 'Denva, Kolorado' tai 'Tulsa, Okrahoma', mille ei ole tullut valtamerta ensinkään -" (ne keikkuvat meren aavalla pakkilaatikossa) "kun Sem Francisco, Kellifornia, ja Bostin, Messachooisit, niillä on valtamerta enemmän kuin mitä ne mitenkään pystyvät käyttämään" -minkä jälkeen Ignatz toimittaa asianmukaisesti tiilen suoraan Krazyyn nuppiin. Ignatzilla "ei ole aikaa" tyyperyyksiin, Se on realisti, se Näkee Asiat Sellaisina kuin ne OVAT. "Minä en usko joulupukkiin," se sanoo, "olen liian

avarakarseinen ja kehittynyt sellaiseen hölynpölyyn."

Tutta Herriman, suuri ironikko, ymmärtää mitä myötätunto on. Ignatzin kohtalona on, ettei se koskaan saa tietää, mitä sen tiili merkitsee Krazylle. Sillä ei ole pääsyä kissan suvun yhteiseen muistiin, joka ulottuu taaksepäin hamaan Kleopatran tai Bubasteen aikaan, jolloin kissoja pidettiin pyhinä. Silloin hiiri kerran rakastui Kleopatra Kissan kauniiseen tyttäreeseen. Se oli häveliäs, se teki niinkuin tietäjä neuvoi, ja kaiverutti rakkaudentunnustuksen tiileen, paiskasi "viestin", ja sai suopean vastauksen vaikka olikin miltei tappanut Krazyyn. "Kun Egyptin päivä menee maille, hänen romelaiseksi tavakseen on tullut runtata neitonsa nuppiin hellällä viestillä ladattu tiili ... halki tomuisten vuosien vuorovetien" ... ja perinne jatkuu. Mutta vain Krazy on siitä selvillä. Ja niinpä lopuksi vie voiton parantumaton romantiikko, kiihkeän luulottelunsa uhri; sillä kun Krazy taintuu päivittäin, se taintuu räysin oman illuusionsa vallassa. Ja Ignatz sinkoaa typerästi tiilensä, se kuvittelee vahingoittavansa mutta pitääkin illuusiota yllä, ja Krazy on "onnen, onnen kissa".

Ei ihan aina kylläkään. Äskettäin saatoimme nähdä kuinka Krazy tuprutti "aistillista havannan sikaaria" ja huokaili Ignatzin perään. Se peittyi savuverhoon, kun Ignatz kulki siitä sivu. Ja ennenkuin hiiri ehti kääntyä ympäri, Krazy oli ojentanut sikanin konst. Puppille ja lähtenyt tichensä: "Hyvästi hyvästi kietovaa katsella kun 'konst. Pupp' polttaa itsensä loppuun niinkuin konsteeni, mutta paljon kohtalokkaampaa on nyt löyryä 'Ignatz'". Ja Ignatz, joka pitää savuverhoa juonena, paiskaa tiilensä, tekee konstaapelille mustan silmän, ja poistuu rivakasti lain kouurat takaa-ajamana. Tähän saakka meillä on nähtävillä tavanomainen sarjakuvan tekniikka, ikivanha kuin Shakespeare. Mutta pankaapa merkille viimeinen kuva: Krazy

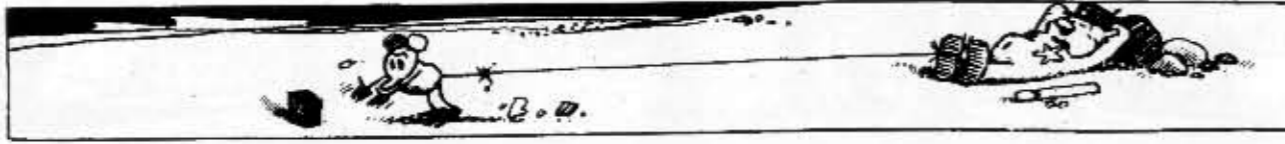
katsellee takaa-ajoa lohduttomana, tiilettämättömänä, yksinään, ja valittaa: "Ahh, siellä hän on - peppasilla 'konst. Puppin' kanssa - kuin paksut kaverukset ikään, jommoisia ovat." Tämä ironian ja myötätunnon sipaisu muuntaa kaiken Herrimanin työn ja - siirtä huolimatta että se on ainekseltaan absurdia - yhdistää sen johonkin syvästi toteen ja koskettavaan. Hänen kuviansa sisältöä ei voi kertoa sanoin. Kunnes ne on julkaistu koottuina, en voi kuitenkaan millään muulla tavoin välittää käsitystä Herrimanin leppeästä ironiasta, hänen kyvystään ymmärtää tragediata, siitä pyhästä yksinkertaisuudesta, viattomasta sulokkuudesta, joka asustaa erään hänen henkilönsä sydämessä. Ja se olento on enemmän Panin kaltainen kuin mikään toinen oman aikamme luomuksista.

Sellainen on valtaoema. Muunnokset ovat lukemattomat, kekseliäisyys ei herpaannu koskaan. Olen ottanut sattumanvaraisia esimerkkejä vuosilta 1918-1923 - sillä vaikka Krazy on jonkin verran muuttunut niistä päivistä jolloin se oli kissaeläin edes saunnaisesti, ydin on säilynyt samana. Niinkuin Chaplinin kulkuri, se eli alati

omassa maailmassaan ja pani todellisen elämän arkipäiväisyydet korkeamman logiikkansa testiin. Kun Ignatz sanoo, että "lintu on siivillään", Krazy aavistelee erehdystä, tarkkailee huolellisesti lintujen elämää ja ilmoittaa: "Tuoreimman katselmuksen perusteella sanoisin että siivet ovat linnullaan". Tai Ignatz huomauttaa että Don Kiyoti juoksee yhä. Ehei, sanoo suurenmoinen Krazy: "se on joko paikoilla tai joko juoksee, mutta ei sekä paikoilla eikä että juoksee." Ignatz kulkee ohi mukanaan pussi jossa - se väittää - on linnunsiemeniä. "Ei niin etten uskoisi, Ignatz", sanoo Krazy, "mutta voisinko kurkistaa?" Ja se toteaa ällistyneenä että siellä todella olikin linnunsiemeniä, se kun oli koko ajan kuvitellut että linnut tulevat munista. Ignatz ihastelee tähdenlentoa; Krazyyn mielestä

keksimää erinomaisen kuvaavaa sanaa) pi"ne, jotka eivät", ovat ihme. Olen suositellut Krazyä Mr. Chestertonille, joka parhaina hetkinään on ymmärtänyt. Krazy'n mieltä askarruttavat äänikuiset kummallisuudet, yksinkertaiset asiat, joihin sen luonto ei anna sen sovittautua. Se esimerkiksi menee pankkiin ja kirjoittaa arvokkaasti kolmenkymmenen miljoonan dollarin sekkin. "Teillä ei ole pankissa sellaista rahasummaa", sanoo kassanhoitaja. "Tiedän", Krazy vastaa, "onko teillä?" Krazy'n toimissa on ankaraa yksinkertaisuutta. Se on lapsen kaltainen, se katselee totisin silmin kun aikuiset yrittävät olla vakavia ja uskottelevat että asiat ovat sitä miltä näyttävät. Ja Krazy pelästyy meitä, niinkuin lapset pelästyyvät, sillä mitään meidän teeskentelyämme eivät jää siltä huomaamatta. Kuningas on sen mielestä "kuninkaallinen vaatetäi". "Jumpru", se sanoo, "olen aina luullut että ne ovat sunnemoisia ja loistavia ja majesteettillisiä... mutta jostam ppy! Niin ei olekaan." Se olisi omiaan Hans Andersenin enfant terribleksi, joka tiesi totuuden kuninkaista.

Se on tietenkin rakkauden sokaisema. Se kufjeksi kevitällä yksinään, ja se kärsii kun se näkee kaiken pariutumisen. Se näkee yksinään kasvavan männyn, ja sen yksinäisyys huolettia sitä. Ja kun se näkee toisen männyn, joka on yhtä yksin, se tulee yösydäntä ja istuttaa toisen sen toisen viereen, "niin että ajan tullen Luonto voi tehdä tehtävänsä". Mutta on hetkiä, jolloin onnetoman rakkauden ankara vihlaisu sammuu pois. "Niinä autuaina hetkinä sieluni ei tunne riitää", Krazy uskoutuu hra. Kim A. Maalaiselle, joka huomaa keskustelun kuluessa Ignatzin, tiili kädessä. Se lennähtää pois, ajaa Ignatzin tiehensä ja palaa takaisin kuulemaan: "Minun Kosmoksessani ei ole epäsovun kiihkettä ... kaikki tunteukseni ovat siellä sopusuhdassa ja myöraisissä aloissa." Tai saamme nähdä kuinka se on sovussa ja rauhassa itsensä Ignatzin kanssa. Se on hankkinut silmälasit, ja kun se huomaa ettei Ignatzilla ole, se jakaa omansa kahtia, niin että kumpikin saa monokkelin. Se on ystävällinen, herrasmiesmäinen, ja viehättävä. Ja nämä sen aiheesta poikkeamiset ovat sen viehättävimpiä silmänräpäyksiä; sillä kun ironia leikittelee, se on yhtä avuton - kuin mekin.

Sellaisen henkilön kääntäminen sävelten kielelle oli hieno ajatus, mutta John Alden Carpenterin3 on täytynyt olla selvillä että hänet oli ennalta tuomittu epäonnistumaan. Se oli merkittävä yritys, sillä kukaan muu meidän säveltäjistämme ei ollut tajunnut mahdollisuuksia; pelkään että useimmat eivät olisi halunneet "alentua". Carpenter tavoitti fantasiasta paljon; valian hieno oivallus oli tehdä avauksesta parodia - Faunin iltapäivätorokut. "A-luokan räjähdys", Katnip Blues, oli hyvä myös. (Tästä kohtauksesta on olemassa Krazy-sunnuntaisarja - se on luullakseni vuodelta 1919: sadat hullaantuneet kissat remuavat hillittömästi kissanminttupelossa - kekkerit, bakkanaali, satyiritanssi, eroottiset juhlat. Meidän oma Krazy Katimme soittaa alttoviulua nurkassa, ja Ignatz, joka on ollut ryyppäämässä, menee tekemään raittiuslupauksen.) Carpenter miltei hukkasi yhden olennaisen seikan: Krazy'n hurmion, kun tiili osuu maaliinsa. Kun Adolph Bolm taussi osansa, tiilen osuminen tuntui epäilemättä pelkästään Ignatzin riemuvoitolta, katsoja ei aistinut Krazy'n sydämen suurta leiskahdusta, toiveen täytyymystä. Ironia puuttui. Eikä Bolmin olisi pitänyt yrittää, sillä Krazy ei tarvitse venäläistä balettia, vaan amerikkalaisia tanssia. Yksi ainut, vain yksi ainut mies osaisi tehdä sen oikein. Minä veroan hänen julkisesti, että hän siirtäisi menestyksensä toviksi sivuun, vaikka hän tekisi sen vain kerran, ja vaikka vain pieni joukko saisi nähdä sen. Minä veroan häneen, että hän osoittaisi kunnioitustaan ainoalle vertaiselleen Amerikassa, ainoalle luomukselle, joka on hänen oman luomuksestaan rasalla. Tarkoitin tietysti Charlie Chaplinia. Hänet on suostuteltu ryhtymään moniin asioihin, jotka ovat olleet vastoin hänen luontoaan; tähän tehtävään hänet on kuin luotu. Sitä odotellessa baletin tekijöiksi olisivat omiaan Johnny ja Ray Dooley. Ja toivon, ettei Carpenter ole karkottanut muita säveltäjiä aiheen kimpus-

ta. On vielä riittävästi mihin Irving Berlin ja Deems Taylor voisivat tarttua. Mikseivät he oikeastaan tarttuisi? Aihe vaatii jazzmaista herkkyyttä - kuten Carpenter tiesi. Berlin ja Taylor voisivat laatia uudet, erilaiset toteutukset.

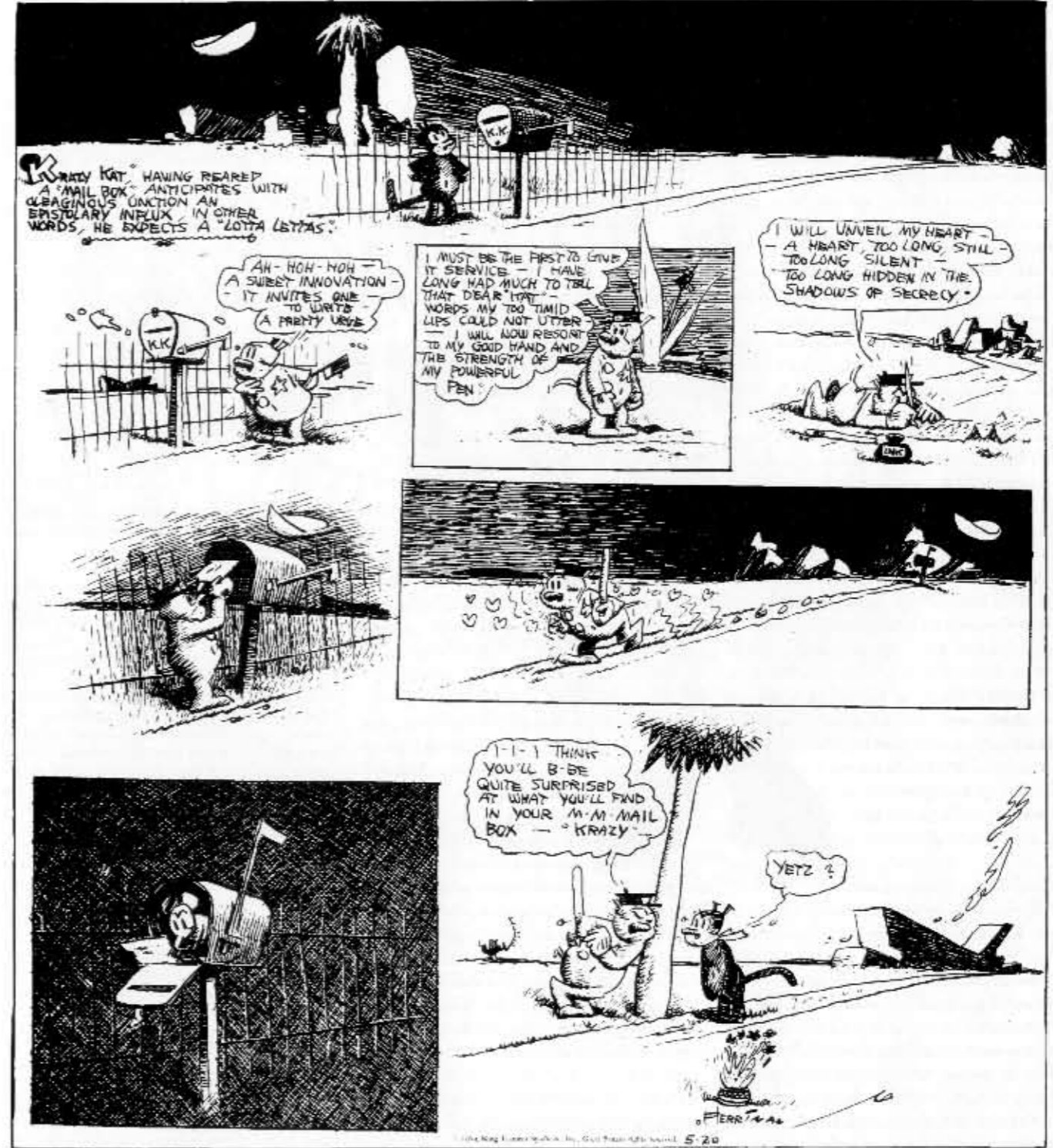
He eivät ehkä kykenisi täysin kirjoittamaan Krazy'n omaa yksityistä kieltä. Olen tässä säilyttänyt Krazy'n puheen kirjoitusasun. Lainaukset ovat antaneet jonkin aavistuksen sen puheenparresta - joka on osaksi Dickensia, osaksi jiddisiä. Ja loppu on tunnistamatonta, sillä se on Krazyä itseään. Oli kummallista, että Vanity Fairin surullisen kuuluisissa "rankkauksissa" Krazy pääsi tasapisteisiin tohtori Johnsonin kanssa - jolle se on paljossa velkaa sanastostaan. Sanojen värin hienoa tajua ja mielikuvituksen lentoa on sellaisissa karkelmissa kuin "the echoing cliffs of Kaibito" ("Kaibiton kajahtavat kalliöt") ja "on the north side of 'Wild Cat Peak' the 'snow squaws' shake their winter blankets, and bring forth a chill which rides the winds

"Se on hankkinut silmälasit, ja kun se huomaa ettei Ignatzilla ole, se jakaa omansa kahtia, niin että kumpikin saa monokkelin."

with goad, and spur hurling with an icy hand rime, and frost upon a dreamy land musing in the lap of spring" ("Villikissahuipun" pohjoispuolella 'lumisquawt' ravistavat talvihuopiaan ja synnyttävät kylmän joka ratsastaa tuulilla varuksinaan tukkain ja kannukset, ja sinkoa jäisellä kädelään kirttä, ja kuuraa hämärään maahan joka mietiskelee kevään helmassa"), ja ihmetyksen ja jännityksen rytmiä: "Ooy, Ignatz, it's awful; he's got his legs cut off above his elbows, and he's wearing shoes, and he's standing on top of the water" ("Ooi, Ignatz, aivan hirmuista; siltä on katkaistu koiver yläpuolelta kyynärpään, ja sillä on kengät jalassa ja se seisoo veden päällä").

Eikä baletti edes itse Herrimanin avulla aivan tavoita sitä tuntua, mitä hänen kuviansa vaihtuvissa taustoissa on. Liikkeen luontevuus on ainutlaatuista; hänen suurissa kuvissaan, yhtä lailla kuin pienis-

Sivu Krazy Katista osoittaa miten hienosti Herriman käyttää perspektiiviä ja muuttuvia eksoottisia maisemia luomassaan mikä-mikä maassa.

säkin, näyttämö vaihtuu koko ajan - tässä on itse asiassa ainuttakaan ekspressionismia mitä meillä on. Krazy ja Ignatz siirtyvät puhuessaan vuorelta mereen, tai puu, kitukasvuinen ja lärtistynyt, omituisin pilkkunormantein koristettu, kasvaa äkkiä hoikaksi ja pitkäksi, tai talo muuttuu kirkoksi. Puut on tässä lumotussa maailmassa miltei aina istutettu ruukkuihin, ja niiden lehvistössä on koptilaisia ja egyptiläisiä kuvioita yhtä usein kuin ruukuissa. Siellä on tiiliseiniä, mielikuvituksellisia kaktuksia, merkillisiä sieniä ja kasveja. Ja niistä muotoutuu hahmoja. Sillä oli Herriman primitivistisesti tai ekspressionistisesti, niin taiteilija hän on; hänen teoksensa ovat rakentuneet; hänen teemansa ja hänen rakenteensa välillä, ja hänen viivojensa, hahmojensa ja hänen sivukokonaisuutensa välillä on olemassa selkeä suhde. Ja hänen värilliset mestariteoksensa⁴ ovat uusi ilonaihe, sillä hän on yhtä naiivi ja yhtä varma kuin viivaansa tai mustaansa ja valkoistaan käyttäessään. Krazy'n pikku hahmo, navan ympärille rakennettu, on hämmästyttävän käyttökelpoinen, ja Herriman paneekin taloudellisesti sen tuomaan julki kaikki tunteensa käden kieppauksella, merkillisen kaulaan kietaistun tärkätyän liinansa mutkilla tai häntänsä kiemuralla.

Ja sillä on paljon julki tuotavaa, sillä se on kärsinyt paljon. Palaan sunnuntaisivujen suuryrityksiin. On yksikin, kauttaaltaan vinottain rakennettu. Ignatz kommentaa Krazy'n työntämään suunnattoman kiven paikoiltaan ja seuraamaan sitä sitten rinnettä alas. Alas ne paineilevat, ryskyvät talojen läpi, kiskovat puita juurineen, repivät tunneleita vuorten läpi, järkäle edellä, Krazy niin keskittyneesti sen perässä että miltei rysähtää sitä vasten kun se pysähtyy. Se ponnistelee rinnettä takaisin ylös. "Kerrytikö siihen sammalta?" kysyy Ignatz. "Ei." "Sitä minä arvelinkin." "Pikku filosofiva", toteaa Krazy, "aina se etsii totuutta, ja aina se löytää sen." On sekin suuri päivä, jolloin Krazy kuuntelee luentoa ektoplastimasta, kuinka se "soars out into the limitless ether, to roam willy-nilly, unleashed, unfettered, and unbound", ja se kertoo eteenpäin: "Just imagine having your 'ec-

topasm' running around William and Nilliam among the unlimitless etha - golla, it's imbillivibil -" kunnes Ignatzin muotoinen pikku ilmapallo saattaa matkaan sankarillisen eloen ja tragedian. Ja on suurin kaikista, oven ceppinen odysseia:

Krazy näkee kotihiiren, pikku hiiren joka kantaa suunnatonta ovea. Se tekee siihen syvä vaikutuksen, on kamalaa että "hiiri niin pieni, niin hapero" kantaa niin raskasta ovea ympäriinsä. (Tässä kohden niiden odysseia alkaa; ne käyrtävät ovea siltana päästäkseen rotkon yli.) "A door is so useliss without a house is hitched to it." (Siitä tulee nyt lautta, ja ne lipuvat virtaa alas.) "It has no ikkinomikil waluc." (Ne aterioivat ovi pöytänsä.) "It lecks the werra werra essentilas of helpfilniss." (Se suojaa niitä raemyrskyltä.) "Historically it is all wrong and misleading." (Se torjuu salaman.) "As a thing of beauty it fails in every rispeck." (Se antaa niille suojaa auringolta. Ja kun Krazy siirtyy luennoimaan: "You never see 'Mr. Steve Door', or 'Mr. Torra Door', or 'Mr. Kuspa Door' doing it, do you?" ja "Can you imagine my 'il friend 'Ignatz Mice' boddering himself with a door?") Sen pikku ystävä Ignatz on tullut näköksille tiili mukanaan; se paiskaa tiilen Krazy'n näkemättä; ovi torjuu tiilen, se sinkouruu takaisin ja iskee Ignatzin rajuttomaksi.

Krazy jatkaa neuvojen jakamista kunnes kotihiiri lähtee tiheensä. Krazy istahtaa ja "keskittää" ajatuksensa Ignatziin ja ihmeskelee minkä ääressä se mahtaa olla."

Sellainen on meidän Krazymme. Sellainen on teos, jonka syntymisestä Amerikka voi olla ylpeä ja jota sen kannattaa ruveta jouluin pitämään arvossa. Siinä on runsain mitoin sitä mitä meillä on muutoin niukalti - fantasiaa. Siinä on viisautta, siinä on myötätuntoista ironiaa; siinä on tunteellisuutta, herkkyyttä, ja kauneutta joka ei ole tästä maailmasta. Oudot, pelottavat, vääristyneet puut, kieli joka ei ole inhimillistä eikä eläimellistä, tapahtumat jotka ovat yhtä loogisia kuin tolkuttomia, kaikki ne ovat taikamattoja ja keijukaisvaahtoa - kaikki täynnään jotakin mikä on to-

dellisuuden tuolta puolen. Sen kaiken halki taivaltaa Krazy, olennoista lempein, ja hupsuin, meidän uuden mytologiamme leppä hirviö.

Suomentanut Heikki Kaukoranta.

¹ Esse on ilmestynyt alun perin 1924 Seldesin kirjoituskokouksessa The seven lively arts. Uutena laitoksena teos ilmestyi 1957.

² Tähän oheen hieman selvitystä kissan ja hiiren sukukunnista, ja vähän muistakin henkilöistä. Ignatz Hiiren puoliso on Matilda, ja lapset: Milton, Irving ja Marshall. Kissan sukua: rva. Piikku (tai 'tari Piikka'), pönikö Morikissa, ja pönikö Kissalintu. Muita: konst. Bull Pupp, Jops. (tai Joe.) Halkare (tai José Cigüeño), hra. Pekingin anka, Kolin Kelly (tiilitohtailija), Walter Severi Kamelikuuri, Kimitous ("Kim.") A. Maalainen, työläinen, kuhhuri, kulkumies, hra. Kirma Kyyhky (tunnottua rauhan sukua), rva. Kvakk Vakk (Cocooninon piirikunnan silmä- ja korva), Don Kojootti, naiti Mimi (ranskal. opettajatar), hra. Mikael Koboltti (taitelija, muotokuvien, kylttien, aitojen ja interiöörin maalaja, pesuaitaiden, avainton ja luodikoiden kunnostaja, käytettyjen tekohampaiden ostaja, ja kuningasperheen suosittu kissanmintun ja laventelin hankkija), ja paljon, paljon muita. ...Totta, unohtamatta Willi Mendozaa, koko Meksikon kovinta hyppypapua.

³ Krazy Kat: a jazz pantomime. - The music by John Aiden Carpenter. Scenario by George Herriman. Staged by Adolph Bolm. Scenery and costumes by George Herriman. - First performance: The Town hall, New York. Friday afternoon, January 20, and Saturday evening, January 21, 1922. - Krazy Kat: Adolph Bolm, Officer Pupp; Ulysses Graham, Bill Postern; Ledru Stillfor, Joo Stork; Olin Howland, Ignatz Mouse; Belle Kelmans. - Conductor: George Barrère. - Costumes executed by Anne Neacy in the Russian Arts and Crafts Studio.

⁴ Krazy Katia on viime vuosina ruvottu julkaisemaan kahtenakin koottujen sunnuntaisarjojen kokoelmana. Julkaiseminen on kesken, mahdollisesti pysähdyksissäkin. Ne sunnuntaisarjat, joihin Seldes viittaa, ovat ilmestyneet Eclipse Booksin kirjasarjassa Geo. Herriman's Krazy + Ignatz. Vol. 1-9. 1988-92. Sen sarjan osassa 7 on julkaistu ne varhaiset värilliset sarjat, jotka Seldes tässä mainitsee. Toinen julkaisu projekti on Humco Worldservice Booksin The Komplotto kolor Krazy Kat, josta on ilmestynyt ainakin Vol 1: 1935-36. - Ja suomeksisihan Krazy on ilmestynyt kolme erillistä kokoelmaa Jalavan kustantamana vuosina 1983-94.